

***Піддубна Анастасія Анатоліївна,
Федорович Анастасія Станіславівна***

студентки 3-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ПОЗИЦІЯ СУДУ ЩОДО ПОМИЛКИ ТА ОМАНИ
ПРИ УКЛАДЕННІ ПРАВОЧИНІВ**

Хоч і на даний час існує велика кількість досліджень навколо питання недійсних правочинів, у цивілістичній доктрині досі не склалось однієї думки щодо правової класифікації недоліків волі та волевиявлення при укладенні правочинів як умови дійсності правочину та їх місця в системі юридичних фактів.

Окремі елементи вад волі та волевиявлення при укладенні правочинів традиційно поділялися на дві групи: 1) без внутрішньої волі на укладення правочину; 2) внутрішня воля сформувалась невірно. До цього числа відносяться правочини, зроблені під впливом помилки, обману, насильства, зловмисної домовленості представника однієї сторони з іншою стороною [2].

Характерна риса зазначених недійсних правочинів – невідповідність волевиявлення (яке має повністю відповідати вимогам закону) справжньої волі особи, якої немає, або вона склалася поза дійсним бажанням особи укласти правочин. У правочині підмінюється воля сторони правочину на волю сторонньої особи, яка здійснює протиправний вплив на волю сторони.

Відповідно до ч. 1 ст. 229 ЦК України, якщо особа, яка вчинила правочин, помилилася щодо обставин, які мають істотне значення, такий правочин може бути визнаний судом недійсним. Узагальнюючи підстави, ми класифікували наступним чином: 1) при помилці у характері правочину – сторони помиляються у визначенні самого правочину, наприклад, укладають договір оренди майнового паю, при наданні речі на зберігання застосовують правила договору безоплатного користування річчю [2].

Так у справі № 723/26/14-ц суд касаційної інстанції, залишаючи без змін рішення апеляційного суду, яким визнано недійсним договір дарування житлового будинку, виходив із того, що укладаючи оспорюваний договір дарування, позивач помилився щодо фактичних обставин правочину та його природи, що вплинуло на його волевиявлення під час укладення договору дарування замість договору довільного [4]; 2) помилка в предметі правочину (помилка в якості предмету) має місце, коли учасник правочину під час укладання правочину помилково мали на увазі різні речі, і ця помилка була з'ясована лише при передачі речі, наприклад, покупець бажає

придбати взуття з натуральної шкіри, а йому продають зі штучної, оскільки продавець не знав про наміри покупця.

Не є помилкою щодо якості речі неможливість її використання або виникнення труднощів у її використанні, що сталося після виконання хоча б однією зі сторін зобов'язань, які виникли з правочину, і не пов'язане з поведінкою іншої сторони правочину. Не має правового значення помилка щодо розрахунку одержання користі від вчиненого правочину; 3) помилка в особі контрагента має місце, коли особа повторно звертається в установу для надання послуги і з'ясовується, що в ній вже не працює той робітник, який останнього разу був виконавцем послуги.

Так в справі № 522/2038/14 ухвалюючи рішення суд першої інстанції, з висновками якого погодились суди апеляційної та касаційної інстанцій, дійшов висновку про те, що позивач, надаючи нотаріально посвідчену згоду на укладення договору купівлі-продажу квартири, помилялась стосовно істотних умов оспорюваного договору: ціни квартири та особи-покупця; 4) помилка в праві — це випадки, коли особи перебували в омані з підстави правового регулювання правочину.

Відповідно до ч. 1 ст. 230 ЦК України, якщо одна із сторін правочину навмисно ввела другу сторону в оману щодо обставин, які мають істотне значення, такий правочин визнається судом недійсним. Якщо було навмисне введення особи в оману відносно дійсних умов правочину, в результаті чого сторона укладає невигідний для себе договір, такі недійсні правочини іменуються вчиненими під впливом обману [2].

Так у справі № 668/13508/14-ц суд дійшов висновку, що неправдиве повідомлення батьками, які є одночасно законними представниками неповнолітньої або малолітньої особи, про відсутність прав дитини на майно, що передається в іпотеку, не може бути підставою для визнання іпотеки недійсною за позовом батьків, які зловживали своїми правами законних представників дитини, а може спричинити інші наслідки, передбаченні законодавством, які застосовуються органами опіки та піклування. 2) у пасивній формі, коли навмисно вмовчується про дійсні факти.

Частина 2 ст. 230 ЦК України встановила виняток із загального правила визнання правочину недійсним двосторонній реституції, яке полягає у двократному розмірі відшкодування завданих збитків і можливості стягнути моральну шкоду зі сторони, яка використовувала оману [2].

Отже, на даний момент дійсно складно знайти єдине рішення щодо помилки та омани при укладенні правочинів, проте опираючись на судову практику, можна дійти правильного висновку, яке буде вірно підходити під певну справу у цивільному судочинстві.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2004, ст.225, 229-233 № 1618-IV) // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618>
2. Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2003, № 435-IV) // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Ухвала Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 12.10.2016 // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62058375>
4. Рішення Деснянського районного суду м.Києва від 18.07.2017 // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68601166>

Ключові слова: помилка, омана, істотні обставини, реституція.

Науковий керівник: асистент Ліопол І. М.

Середа Яна Юріївна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНСТИТУТ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

З набранням чинності 15 грудня 2017 року Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 № 2147-VIII почалось впровадження численних змін до цивільного судочинства. Таке кардинальне реформування має на меті ефективне впорядкування та налагодження провадження судочинства у судах при розгляді цивільних справ. Але таке реформування з одного боку вирішує певні проблеми під час розгляду справ, а з іншого – ставить перед правозастосуванням низку питань. Так, зокрема, таким питання є поява в новій редакції Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) інституту зловживання процесуальними правами.

В науковій літературі, у зв'язку з новизною таких нововведень, питання зловживання процесуальними питаннями ще не досліджувалося. Актуальність такого дослідження є явною та необхідною у зв'язку з низкою проблем, які з'являються під час намагань як суддів, так і інших учасників процесу застосовувати новели цивільного процесу.